

VEČERNICA 2022

Večernica je slovenska literarna nagrada za najboljše otroško ali mladinsko literarno delo minulega leta, ki zajema celotno izvirno knjižno produkcijo za mlade. Podeljuje se na vsakoletnem srečanju slovenskih mladinskih pisateljev Oko besede, ki poteka v Murski Soboti.

Nagrado sta na prvem srečanju slovenskih mladinskih pisateljev Oko besede (1996) ustanovila založba Franc-Franc (zdaj Argo, društvo za humanistična vprašanja) in *Otrok in knjiga*, revija za vprašanja mladinske književnosti, književne vzgoje in s knjigo povezanih medijev, pokroviteljstvo pa je prevzelo Časopisno-založniško podjetje Večer. Ustanovitelji so kasneje postali tudi solastniki blagovne znamke večernica. Žirijo, ki presoja kakovost besedil, sestavlja pet članov, in sicer po en predstavnik ustanoviteljev ter predstavnika Društva slovenskih pisateljev in Zveze bibliotekarskih društev Slovenije ali/in Slovenske sekcije IBBY.

Nagrado so doslej prejeli:

- 1997 Tone Pavček za pesniško zbirko *Majnice: fulaste pesmi*
- 1998 Desa Muck za roman *Lažniva Suzi*
- 1999 Janja Vidmar za roman *Princeska z napako*
- 2000 Polonca Kovač za pripoved *Kaja in njena družina*
- 2001 Feri Lainšček za zbirko pravljic *Mislíce*
- 2002 Matjaž Pikalo za zbirko kratke proze *Luža*
- 2003 Marjana Moškrič za roman *Ledene magnolije*
- 2004 Slavko Pregl za roman *Srebro iz modre špilje*
- 2005 Igor Karlovšek za roman *Gimnazijec*
- 2006 Dušan Dim za roman *Distorzija*
- 2007 Irena Velikonja za roman *Poletje na okenski polici* in Majda Koren za fantastično pripoved *Eva in kozel*
- 2008 Ervin Fritz za pesniško zbirko *Vrane*
- 2009 Janja Vidmar za roman *Pink*
- 2010 Bina Štampe Žmavc za zbirko pravljic *Cesar in roža*
- 2011 Mate Dolenc za zbirko kratke proze *Maščevanje male ostrige*
- 2012 Dim Zupan za pripoved *Hektor in zlata hruška*
- 2013 Peter Svetina za zbirko proze in poezije *Ropotarna*
- 2014 Vinko Möderndorfer za roman *Kot v filmu*

- 2015 Vladimir P. Štefanec za roman *Sem punk čarovnica, debela lezbijka in ne maram vampov*
- 2016 Peter Svetina za zbirko fantastičnih zgodb *Kako zorijo ježevci*
- 2017 Peter Svetina za pesniško zbirko *Molitvice s stopnic*
- 2018 Anja Štefan za pesniško zbirko *Drobtine iz mišje doline*
- 2019 Andrej E. Skubic za pripoved *Babi nima več telefona*
- 2020 Andrej Rozman - Roza za zbirko pesmi in kratkih zgodb *Rimuzine in črko-lazen*
- 2021 Sebastijan Pregelj za povest *Vrnitev* (Zgodbe s konca kamene dobe, 6. del)

Žirija v sestavi: Melita Forstnerič-Hajnšek, dr. Dragica Haramija (predsednica), Darka Tancer-Kajnih, Alenka Urh in dr. Barbara Zorman je najprej izbrala pet finalistov.

Tudi letos ponatiskujemo intervjuje z vsemi letošnjimi finalisti in utemeljitev za večernico, ki so bili objavljeni v posebni prilogi časopisa *Večer* (ponedeljek, 19. septembra 2022).

UTEMELJITEV NAGRADE

Temno, toplo, globoko in zdravilno

Skozi pripoved nas vodi dvanajstletna Zoja, ki jo je usodna nesreča ponesla v čarobni zimzeleni gozd. Tam spozna štiri prijatelje: osemletnega Benjamina, enajstletno Sofijo, trinajstletno Medejo in Arturja. Vsi otroci so se že začeli spreminjati v živali. Če v času dveh polnih lun ne najdejo poti iz čarobnega gozda, se bo njihova preobrazba dovršila in postali bodo svete živali.

Gre torej za fantastično pripoved v izmišljenem svetu. Ta pa bralca ne poskuša pritegniti z literarnimi posnetki posebnih učinkov ali z eksotiko. Prav tako ne gre prvenstveno za poskus, da bi fantastični svet (z umetniškim potujevanjem) držal ogledalo dejanskemu, čeprav je v čarobnem zimzelenem gozdu *Lisičje lune* mogoče prepoznati številne znane pojave. Že njegov mejni, liminalni značaj spominja na ujetost med življenjem in smrtjo, med otroštvom in odraslostjo, pa tudi na ljudi na begu, brez domovine, doma. Večina nesreč, ki otroke popelje vanj, izvira iz nepravčnosti in neumnosti našega sveta, denimo iz predsodkov o tem, kakšna morata biti deklica ali deček, iz želje po odsotnem očetu, strahu pred zavrnitvijo.

A čarobni zimzeleni gozd je več kot alegorija; je mitski kraj. Bralce, ki stopijo vanj, vabi k razmišljanju o naravi časa, odnosu do smrti, usode, svobode, skupnosti, narave. Mitsko – pravljичni kronotop čarobnega gozda je zamejen z magičnim risom, reko časa in štirimi živalskimi varuhi, ki so hkrati ugrabitelji, saj so otroke iztrgali iz njihovih dotedanjih življenj. V čarobnem gozdu so otroci zunaj nevarnosti, ki jih je pripeljala tja, a obenem ujetniki, čeprav jim nihče ne prepoveduje, da bi odšli. Vprašanja in odgovori se, skratka, prepletajo v krogu kot uroboros. Otroci, vzgojeni v pozitivistični doktrini, se težko privajajo ambivalentnemu in fluidnemu mitskemu

svetu. Ko se Sofija, najbolj racionalna od otrok, upre navideznemu neskladju v poteku dogodkov, ji deklica, ki se spreminja v medvedko, odvrne: »Kdaj se boš že sprijaznila, da ni vse na svetu logično? Spreminjamo se v živali! Si kdaj mislila, da bo kaj takega mogoče?«

Preobražanje otrok v živali kulminira v opisih njihovega sanjskega vživljanja v nečloveško perspektivo. Gre za enega najradikalnejših in hkrati najlepših umetniških prebojev knjige. Proces preobražanja v žival spreminja uveljavljeno paradigmo mladinske literature, kjer so živali bolj ali manj počlovečene oziroma je živalska oblika kazen ali prekletstvo. Koncept »postajanje žival« v *Lisičji luni* vsekakor ne implicira odklona v zverinskost ali nemoč, čeprav otroci v omenjenih sanjah izkusijo tudi, kako je biti plenilec oziroma plen. V *Lisičji luni* spreminjanje v žival označuje predvsem ozaveščanje lastne telesnosti, njene moči in ranljivosti, predvsem pa prepletenosti z okoljem. Krog, ključni simbol pripovedi, nakazuje tudi srečo in svobodo, ki jo otroci najdejo v svojem plemenu, v povezanosti – ne le s soljudmi in z znanim svetom, temveč tudi s slutnjami sveta onkraj. Je odrešitev iz samote, ki je otroke težila pred prihodom v gozd. Zoja kot lisička tako občuti, kako majhen delček neskončnega veselja je in kako brezmejno veselje utripa v njej. Jezik v romanu spretno prehaja od zračnih slikanj vzdušja magičnega nočnega sveta, energičnih ubeseditev dogodivščin do dialogov, ki se razpirajo v spektru zbliževanja in oddaljevanja, humorja in nepretenciozno predstavljenih modrosti.

Ena od ključnih odlik estetskega doživetja *Lisičje lune* je njena likovna oziroma grafična urejenost. Naslovnica poustvari žametno teksturo temnega gozda, v katerega vabijo svetle oči lisičke in roji kresnic. Ilustratorki Tini Dobrajc uspe v celostranskih ter manjših, v tekst vpetih ilustracijah, pričarati bogastvo odtenkov, ki jih v temo vnašajo luna, zvezde in drugi naravni viri svetlobe. Dinamiko pripovedi obogatijo podobe gibanja ter detajli predmetov, ki nosijo simbolni pomen.

Lisičja luna iz skrajno bolečih stvari stke gozd besednih podob, ki je temen, topel, globok in zdravilen.

Barbara Zorman, članica žirije